

สรุปสาระสำคัญ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ มีหลักการในการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลอันจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และได้รับการถ่ายทอดความรู้อันจำเป็นตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร มีการป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรสามารถประกอบธุรกิจโดยได้รับผลิตผลที่มีคุณภาพมาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป แต่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของสัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขายซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงคุณค่าและต้นทุนในการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญารัฐจึงกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๐ เป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตการใช้บังคับกฎหมายให้ใช้เฉพาะการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยกำหนดบทนิยามคำว่า “ระบบเกษตรพันธสัญญา” ให้หมายถึงเฉพาะระบบการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกับบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรวมทั้งสิ้นรายขึ้นไป หรือกับองค์กรทางการเกษตรที่มีกฎหมายรองรับ โดยผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตด้วยเท่านั้น แต่ในกรณีมีความจำเป็นให้บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรไม่ถึงสิบรายแต่น้อยกว่าสองรายขึ้นไปประเภทใด ต้องนำระบบเกษตรพันธสัญญาไปใช้บังคับก็ให้สามารถตราเป็นพระราชกฤษฎีกาได้ (มาตรา ๔)

๒. กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย อัยการสูงสุด ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานกรรมการหอการค้าไทย ประธานกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย นายกสภานายความ และผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินเก้าคน และผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มอบหมายเป็นเลขานุการ

มีอำนาจ...

มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแผนการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาต่อคณะรัฐมนตรี กำหนดแนวทางให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้เป็นไปตามแผน กำหนดรูปแบบของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ส่งเสริมให้มีการทำประกันภัยในระบบเกษตรพันธสัญญา เสนอแนะหน่วยงานของรัฐให้ตราหรือแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ให้คำแนะนำหน่วยงานของรัฐในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ออกประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ และในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ และผลของคดีถึงที่สุดแล้ว หรือกรณีที่มีปรากฏข้อเท็จจริงว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรมให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศรายละเอียดของการฝ่าฝืนหรือพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรดังกล่าวด้วย (มาตรา ๖ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๕)

๓. กำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการและอนุกรรมการ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเสนอต่อคณะกรรมการ จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม เผยแพร่ ให้ความรู้ แก่เกษตรกรในการทำสัญญา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน เทคโนโลยีทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องในระบบเกษตรพันธสัญญา (มาตรา ๑๔)

๔. กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาหรือเลิกการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาต้องแจ้งการประกอบธุรกิจหรือการเลิกประกอบธุรกิจต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำระเบียบผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรและเปิดเผยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ (มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗)

๕. กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรต้องทำเอกสารสำหรับการขึ้นและร่างสัญญาให้เกษตรกรทราบเป็นการล่วงหน้าก่อนทำสัญญาระบบเกษตรพันธสัญญา และต้องส่งให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เก็บไว้เพื่อใช้เป็นเอกสารในการตรวจสอบ โดยเอกสารสำหรับการขึ้นดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา และจะต้องมีข้อมูลต่างๆ ในการตัดสินใจตามที่กำหนด เช่น ข้อมูลทางพาณิชย์ ข้อมูลแผนการผลิต เงินลงทุน คุณภาพ ประสิทธิภาพของจำนวนหรือปริมาณของผลิตผลที่จะทำการผลิตตามสัญญาระยะทางที่เหมาะสมในการขนส่งผลิตผลทางการเกษตร ประสิทธิภาพระยะเวลาต้นทุน ความคุ้มค่าในการผลิตภาระความเสี่ยงที่ต้องรับผิดชอบ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของปัจจัยการผลิต และข้อมูลอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ในกรณีที่ข้อความใดในสัญญาขัดหรือแย้งกับข้อความในเอกสารสำหรับการขึ้นให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่เกษตรกร (มาตรา ๒๐)

๖. กำหนดให้สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ภาษาไทยที่เข้าใจง่ายหากมีศัพท์ทางเทคนิคต้องมีคำอธิบายประกอบ และต้องมีรายละเอียดอย่างน้อย เช่น ชื่อคู่สัญญาวัตถุประสงค์ของสัญญา ระยะเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา รายละเอียดของสถานที่ผลิต หน้าที่ของคู่สัญญา ราคาและวิธีการคำนวณราคาวัตถุดิบและผลิตผล วันที่ส่งมอบผลิตผลและกำหนดวันชำระเงิน เหตุยกเว้นการไม่ปฏิบัติตามสัญญาในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัย ฯลฯ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินในแต่ละขั้นตอนการผลิตการเยียวยาความเสียหายและสิทธิการบอกเลิกสัญญา (มาตรา ๒๑)

๗. กำหนดให้...

๗. กำหนดให้กรณีที่มีการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยไม่มีรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑ ให้เกษตรกรมีสิทธิเลือกที่จะเพิ่มความในสัญญาให้ครบถ้วนและให้สัญญานั้นมีผลใช้บังคับต่อไป หรือจะบอกเลิกสัญญานั้นก็ได้ แต่ต้องใช้สิทธิเลือกภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทำสัญญาหรือก่อนส่งมอบผลผลิตทางการเกษตร แล้วแต่ว่าระยะเวลาใดจะสั้นกว่า ซึ่งการบอกเลิกสัญญาไม่ตัดสิทธิของเกษตรกรในการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการหรือการดำเนินการตามสัญญาโดยสุจริต (มาตรา ๒๒)

๘. กำหนดให้กรณีที่มีการทำสัญญาอาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจสังคม หรือสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๒๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดแบบของสัญญานั้น โดยแบบต้องกำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาเพื่อป้องกันเยียวยาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ในกรณีที่มีการทำสัญญาไม่เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ให้ถือว่าสัญญาส่วนนั้นไม่มีผลใช้บังคับและให้นำความตามแบบมาใช้แทน (มาตรา ๒๔)

๙. กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรแบ่งสัญญาที่ทำกับเกษตรกรหรือกระทำการอื่นใด เพื่อให้การทำสัญญาไม่เข้าลักษณะของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๒๕)

๑๐. กำหนดให้ข้อตกลงหรือเงื่อนไขในสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ไม่มีผลใช้บังคับ เช่น ข้อตกลงที่บังคับให้เกษตรกรต้องรับมอบพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ ที่ไม่มีคุณภาพตามที่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรจัดหา ข้อตกลงที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรต่อเกษตรกรในความชำรุดบกพร่อง ข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่กำหนดให้มีการจำหน่ายอินทรีย์ปุ๋ย หรือสิทธิใดๆ ของเกษตรกรให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรภายหลังจากการบอกเลิกสัญญาหรือในกรณีที่ผิดสัญญา ข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ให้เกษตรกรต้องรับผิดชอบในสัญญาแม้เกิดเหตุสุดวิสัยหรือสาธารณภัยอันไม่อาจจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ ข้อตกลงที่ให้สิทธิผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรในการบอกเลิกสัญญาโดยเกษตรกรไม่ได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ (มาตรา ๒๖)

๑๑. กำหนดให้เมื่อมีข้อพิพาทถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน จึงจะมีสิทธินำคดีไปสู่ศาล (มาตรา ๒๗)

๑๒. กำหนดให้มีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการเขตกรุงเทพมหานครในท้องที่มีข้อพิพาท และผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกิน ๓ คน เป็นกรรมการ และ ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้มีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมาย พาณิชย์จังหวัด ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม นายอำเภอท้องที่มีข้อพิพาท และผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกิน ๓ คน เป็นกรรมการ เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑)

๑๓. กำหนดให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แล้วเสร็จภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ประธานรับคำร้อง และอาจขยายระยะเวลาดำเนินการอีกได้ไม่เกินสิบวัน (มาตรา ๓๔)

๑๔. กำหนด...

๑๔. กำหนดมาตรการคุ้มครองระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยห้ามมิให้คู่สัญญาชะลอ ระวัง หรือยุติการปฏิบัติตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือทำข้อตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขสัญญาเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย ภาระหรือมีหน้าที่เพิ่มขึ้น (มาตรา ๓๖)

๑๕. กำหนดให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ โดยให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ให้ส่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น ในกรณีที่มีเกษตรกรหลายรายร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีหนังสือแจ้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินการประสานงานเพื่อให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป (มาตรา ๓๗)

๑๖. กำหนดโทษปรับ สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ซึ่งไม่แจ้งการประกอบธุรกิจและไม่แจ้งการยกเลิกการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา หรือไม่จัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวนก่อนการทำสัญญา (มาตรา ๓๘)

๑๗. กำหนดโทษปรับ สำหรับคู่สัญญาซึ่งชะลอ ระวัง หรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย หรือผู้ประกอบการไม่ส่งมอบสัญญาในวันทำสัญญาหรือแบ่งสัญญาเพื่อไม่ให้เข้าลักษณะของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา (มาตรา ๓๙)

๑๘. กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายกรณีเกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน อันเนื่องมาจากการใช้ปัจจัยการผลิตหรือกระบวนการผลิตภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ประกอบการทางการเกษตรกำหนด (มาตรา ๔๑)

๑๙. กำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคได้ตามความเหมาะสม (มาตรา ๔๒)

๒๐. กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรซึ่งประกอบธุรกิจอยู่แล้ว และประสงค์จะประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาต่อไป ให้แจ้งการประกอบธุรกิจภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา ๔๓)

๒๑. กำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา ๔๔)

๒๒. กำหนดให้สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มีผลผูกพันคู่สัญญาต่อไปจนกว่าสัญญาจะสิ้นสุดลง และให้นำเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและบทกำหนดโทษตามมาตรา ๓๙ มาใช้บังคับ (มาตรา ๔๖)

๒๓. กำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินออกประกาศหรือระเบียบตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน (มาตรา ๔๘)